

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті проаналізовано підготовку майбутніх учителів фізичної культури під час проведення педагогічних практик. Досліджено період початку ХХІ століття. Встановлено, що педагогічна практика є важливою складовою в системі підготовки студентів факультетів фізичного виховання. В цьому процесі використовується досвід, накопичений у педагогічних вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ ст.

Ключові слова: педагогічна практика, підготовка учителя фізичної культури.

Постановка проблеми. Суттєві зміни, пов'язані з реформуванням системи вищої освіти України, поставили нові вимоги до форм підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах у ХХІ ст. Вони мають бути різноманітними, використовувати нові технології навчання, бути всеохоплюючими та інформатизаційними, забезпечувати саморозвиток особистості. Однією з умов здійснення цих завдань є використання накопиченого досвіду підготовки майбутніх учителів фізичної культури під час педагогічної практики.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема педагогічної практики в системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури в історичному аспекті є мало вивченою. Нами проаналізовано та введено в науковий обіг архівні джерела, які дозволяють визначити роль та значення педагогічної практики в системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України початку ХХІ ст. з урахуванням накопиченого досвіду другої половини минулого століття.

Виклад основного матеріалу. Аналіз річних звітів вищих педагогічних закладів України другої половини ХХ та початку ХХІ ст., знайдених у архівах, свідчить, що педагогічна практика використовувалась як одна з традиційних та важливих форм підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України.

Дослідження навчальної документації факультетів фізичного виховання педагогічних вищих навчальних закладів України свідчить про те, що педагогічна практика була важливою складовою підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Проаналізуємо цей процес на прикладі роботи факультету фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка [2].

За часів незалежності на факультеті фізичного виховання склалася чітка система організації різних видів педагогічних практик. Було використано накопичений досвід другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Зокрема, перед початком кожної педагогічної практики проводиться настановча конференція, на якій студенти отримують "Матеріали педагогічної практики". Їх форма була затверджена радою факультету (протокол № 17 від 26.04.1995). У відповідності зі змістом і структурою матеріалів практики студенти фіксують результати виконання завдань практики та ведуть облік своєї роботи. Під час проведення настановчої конференції обов'язково проводяться виставки наукової та методичної літератури [2].

Провідною та випусковою є кафедра педагогіки, психології та методики фізичного виховання (ППМФВ, завідувач доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка Носко М.О.). Саме кафедра ППМФВ є методичним центром організації та проведення різних видів практик. На кафедрі ведеться куточок практиканта, у якому є списки студентів, графіки проведення ними уроків та виховних заходів у школі. Подібні куточки оформлюються в кожній базі практики, що дає змогу відвідати уроки не тільки методисту, але і керівнику факультетської практики, представникам адміністрації школи, студентам.

Після закінчення практики проводиться підсумкова конференція, на якій студенти звітують про виконану роботу, демонструють відео та фото матеріали проведених уроків та виховних заходів, діляться своїми враженнями та висловлюють пропозиції щодо покращення її організації. Крім заключної конференції обов'язковим є проведення захисту матеріалів практики і лише після цього виставляється диференційований залік. На кафедрі ППМФВ є критерії оцінювання проведеного студентами уроку, розроблені керівником педагогічної практики професором О. Й. Ємцем. Особливістю цього документа є те, що в ньому використано рейтинговий метод оцінювання за 60 бальною шкалою. Кожен вид практики має свої особливості організації та методики проведення [3].

Базові школи для проведення безвідривної практики обираються так, щоб у ній був учитель-методист. У школах студенти виконують завдання, перелічені у "Методичних рекомендаціях з безвідривної практики".

Вони ведуть щоденники, де відображають результати вивчення школи, класу, окремих учнів, результати психолого-педагогічних досліджень, вивчення досвіду роботи вчителів, аналіз власної діяльності.

Усі методичні матеріали з безвідривної практики знаходяться на кафедрі ППМФВ. Наприкінці практики студенти подають щоденники, звіти про виконану роботу, дидактичні матеріали, результати психолого-педагогічних досліджень. Знання та вміння, якими студенти оволодівають у школі, стають основою для отримання заліку з "Теорії виховання", використовуються під час написання курсових, бакалаврських, дипломних та магістерських робіт. Після завершення практики на 2 – 3 аудиторних заняттях відбувається узагальнення матеріалів, отриманих під час її проведення.

Основою підготовки студентів до педагогічних практик є дисципліни психолого-педагогічного та медико-біологічного циклів, теорія і методика фізичного виховання, спеціальні спортивні дисципліни. Структура системи педагогічних практик відповідає "Положенню про педагогічні практики" і забезпечує реалізацію завдань практичної підготовки упродовж другого – п'ятого курсів навчання. Деканат факультету координує роботу факультетських кафедр, здійснює належний контроль за реалізацією навчального плану та програми педагогічних практик. Провідну роль в організаційно-методичному плані виконує кафедра педагогіки, психології та методики фізичного виховання. Кафедрою розроблена вся необхідна документація, методика організації та проведення педагогічних практик. У процесі організації та проведення практик беруть участь інші фахові кафедри: гімнастики та плавання, біологічних основ фізичного виховання, здоров'я та спорту. Проблеми організації педагогічних практик є предметом обговорення на засіданнях кафедр. Факультет підтримує зв'язки з педагогічною громадськістю, запрошує досвідчених вчителів для проведення належної фахової орієнтації студентів [6].

Наприклад, в програмі педагогічної практики студентів III курсу сформульовані її мета, завдання, обов'язки студента, обов'язки методиста, форми та методи контролю, вимоги до звіту, підведення підсумків практики, наведено перелік рекомендованих навчальних посібників.

Методичне забезпечення містить такі матеріали:

– Завдання студентам III курсу на період педагогічної практики (розписано за тижнями). Надається дирекції школи та студентам.

– Зразок конспекту уроку фізичного виховання в школі.

– Методичні рекомендації "Урок фізичної культури в школі" та "Шляхи оптимізації фізичного виховання учнів" (підготував професор кафедри ППМФВ, керівник педагогічної практики О.Й. Семець).

– Орієнтовна схема вивчення педагогічного досвіду вчителя фізичної культури.

Методичні рекомендації з педагогічних дисциплін для студентів III-IV курсів факультету фізичного виховання під час проходження навчально-педагогічної практики.

– Орієнтовна схема психологічного аналізу проведення уроку фізичної культури в школі.

– Матеріали педагогічної практики студента-практиканта факультету фізичного виховання [1].

Тривалість практики у школі становить 9 тижнів і проводиться переважно на базах практики факультету фізичного виховання. Крім загальноосвітніх шкіл вона проводиться у ДЮСШ "Десна", "Олімпієць", СДЮШОР з лижного спорту та СДЮШОР з футболу. Допускається проходження практики за місцем проживання або майбутнім працевлаштуванням. Практика супроводжується необхідними документами: програмою, методичними матеріалами, зразками звітної документації. Протягом практики студенти виконують завдання з науково-дослідної роботи (НДР) у формі анкетування учнів психологічного, фізіологічного характеру та написання розширеного аналізу уроку фізичної культури. Результати НДР використовують під час написання курсових робіт та на практичних заняттях [5].

Певну специфіку має педагогічна практика студентів V курсу. Бази цієї практики обираються відповідно до спеціалізацій груп V курсу: "Фізичне виховання дітей дошкільного віку" – Чернігівські школи-садки № 4, 45, 73; "Хореографія" – ансамбль "Сіверські клейноди" міської школи мистецтв; "Спортивно-масова і туристична робота" – ДОЦ "Молода гвардія" в м. Одеса, школа-гімназія м. Козельця Чернігівської області; Чернігівські СДЮШОР, ДЮСІП "Атлет", "Олімпієць", ДЮСШ м. Прилуки [2].

На кафедрах, які відповідальні за організацію і проведення педагогічної практики в групах різних спеціалізацій, є програми педагогічної практики. На настановчій конференції студенти одержують необхідну документацію. До послуг практикантів різноманітні методичні матеріали. Зокрема, на кафедрі ППМФВ є відеозаписи фрагментів уроків, зразки аналізу і методичні розробки занять. Багато інформації щодо якості підготовки та успішності студентів під час різних видів практик містить таблиця 1 [4].

Хід педагогічних практик обговорюється на засіданнях всіх кафедр факультету фізичного виховання. Аналіз протоколів засідання кафедр показав, що упродовж двох навчальних років 2004/05 та 2005/06 питання слухалося кожною кафедрою: ППМФВ. – 3 рази; кафедра легкої атлетики – 4; кафедра спорту і спортивних ігор – 3; кафедра гімнастики – 4; кафедра біологічних основ фізичного виховання і спорту – 2 [4].

Аналіз успішності студентів з педагогічних практик у 2004 – 2005 навчальному році

	Курс	5	4	3	2	Якість	Успішність
Педпрактика	3	86	34	12	4	88,3%	97,1%
Літня педагогічна практика в таборах	3	70	27	4		96%	100%
Педпрактика	4	55	28	22	-	79,1%	100%
Педпрактика	5	34	9	1	-	97,7%	100%

Відповідно до програми педагогічної практики, організаційно-методичну роботу проводить кафедра біологічних основ фізичного виховання, спорту і здоров'я. Вона забезпечує методичну допомогу практикантам у проведенні досліджень зі шкільної гігієни та спортивної медицини. Для забезпечення належного виконання цього завдання на кафедрі є програма педагогічної практики студентів III курсу, завдання на період практики зі шкільної гігієни та спортивної медицини, методичні рекомендації для самостійного виконання завдань під час педагогічної практики. Після закінчення практики кафедра проводить опитування студентів щодо їх вражень, побажань і зауважень про педпрактику.

Про якість практичної педагогічної підготовки і профорієнтаційної роботи свідчать результати працевлаштування випускників. Усі випускники, які навчалися за держзамовленням у 2003, 2004, 2005 рр. отримали направлення на роботу і, як свідчать картки працевлаштування, усі працювали на робочих місцях в навчальних закладах Чернігівської області [4].

Висновки. Аналіз результатів педагогічних практик свідчить, що студенти в цілому одержують належну практичну підготовку, яка дозволяє їм у майбутньому професійно організовувати навчально-виховну та спортивно-оздоровчу роботу з дітьми. Використання накопиченого досвіду є запорукою подальшого удосконалення роботи з підготовки майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності. Проблема організації та удосконалення проведення і змісту педагогічної практики в сучасній системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури потребує подальшого дослідження.

Використані джерела

1. Семець О.Й., Черняков В.В. Практикум з професійних ситуацій / Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти, фізичного виховання і спорту. Чернігів, 2010 р. – 155 с.
2. Проніков О.К. Форми і методи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах України у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. / О.К. Проніков // Проблеми освіти. Науковий збірник. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. МОНМС України. Випуск 70. Частина III. Київ. – 2012. – № 70. – С. 223-227.
3. "Про підсумки педагогічної практики у першому півріччі 1994-1995 н.р. і хід підготовки до неї у другому півріччі". Протокол засідань вченої ради інституту 5 квітня 1995 р. Протокол 8, арк.2.
4. Протокол засідань вченої ради університету 2005 р. Т.1. на 189 арк. Протокол № 5, від 28 грудня 2005 р., арк. 2 -30.
5. Протоколи засідання кафедри педагогіки, психології і методики фізичного виховання 28.09.1992 – 8.04.1994. На 30 арк. Протокол №3, від 22 жовтня 1992 р., арк. 12.
6. Протоколи засідання кафедри педагогіки, психології і методики фізичного виховання. 31.08.2001 – 26.06.2002. На 49 арк. Протокол № 3, від 5 жовтня 2001 р., арк. 5.

Pronikov O.

PEDAGOGICAL PRACTICE IN PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' TRAINING SYSTEM

Preparation of future Physical Education teachers during pedagogical practices is analyzed in the article. The studied period is beginning of XXI century. It has been found out that the pedagogical practice is part and participle of preparation of teachers at Physical Education faculties. In this process we base on the experience obtained at higher educational establishments of Ukraine in the 2nd half of century XX.

Key words: *pedagogical practice, physical education teachers' training.*

Стаття надійшла до редакції 15.09.2014 р.